

Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση, Δια βίου Μάθηση: Θεωρία και Πράξη

Ενότητα 10: Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή
μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της
μάθησης στους ενηλίκους

Γιώργος Κ. Ζαρίφης
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 10^ο

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ, ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΕΝΗΛΙΚΟΥΣ

Επιθυμίες, κίνητρα και προσδοκίες, κύκλος μάθησης διδασκαλίας του Mezirow, κύκλος διευκόλυνσης μάθησης του Jarvis, συνθήκες μάθησης και αρχές διδασκαλίας, διαχείριση του χώρου μάθησης, και κατανομή του μαθησιακού χρόνου, διάγνωση μαθησιακών αναγκών και συμβουλευτική, μάθηση και μαθησιακά περιβάλλοντα, αποτίμηση και αναγνώριση άτυπων τρόπων μάθησης.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (1/27)

Πέρα από τους παράγοντες που ωθούν (ή ενδεχομένως πιέζουν) πολλούς ενηλίκους να συμμετέχουν σε προγράμματα Σ.Ε, και παρά τους διάφορους τύπους προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (προγράμματα μικρής και μεγάλης διάρκειας, προγράμματα εξειδίκευσης, προγράμματα πρακτικής άσκησης, εναλλασσόμενα προγράμματα, κ.λ.π) η οργάνωση ενός προγράμματος απαιτεί εξειδικευμένο σχεδιασμό και καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την ομάδα των συμμετεχόντων και από τις **επιμέρους μαθησιακές ανάγκες τους.**

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (2/27)

Υπάρχουν πάρα πολλές απόψεις και θεωρήσεις για το τι είναι 'ανάγκη' και πως ή αν ή γιατί συνδέεται με την οργάνωση προγραμμάτων Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης. Το κατά πόσο μία ανάγκη αναγνωρίζεται ως ανάγκη και όχι ως επιθυμία φυσικά είναι κάτι που έχει τη βάση του στην ψυχολογία. Ποιος είναι λοιπόν ο χαρακτήρας μιας ανάγκης και πως διαφοροποιείται από την επιθυμία; Κατά πόσο μια ανάγκη μπορεί επηρεάσει την επιλογή συγκεκριμένων στόχων σε ένα πρόγραμμα; **Υπάρχουν δυο τύποι αναγκών που συνδέονται με τα προγράμματα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης:**

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (3/27)

- Ανάγκη ως η αίσθηση πως ο συμμετέχοντας δεν έχει κάποιες πληροφορίες ή γνώσεις ή κάποια δεξιότητα που υποτίθεται πως θα' πρεπε να έχει, ή που θα' πρεπε να έχει διότι τις διαθέτει ένα μεγάλο μέρος του κοινωνικού πληθυσμού.
- Ανάγκη ως η αίσθηση μίας ανισόρροπης τάσης.

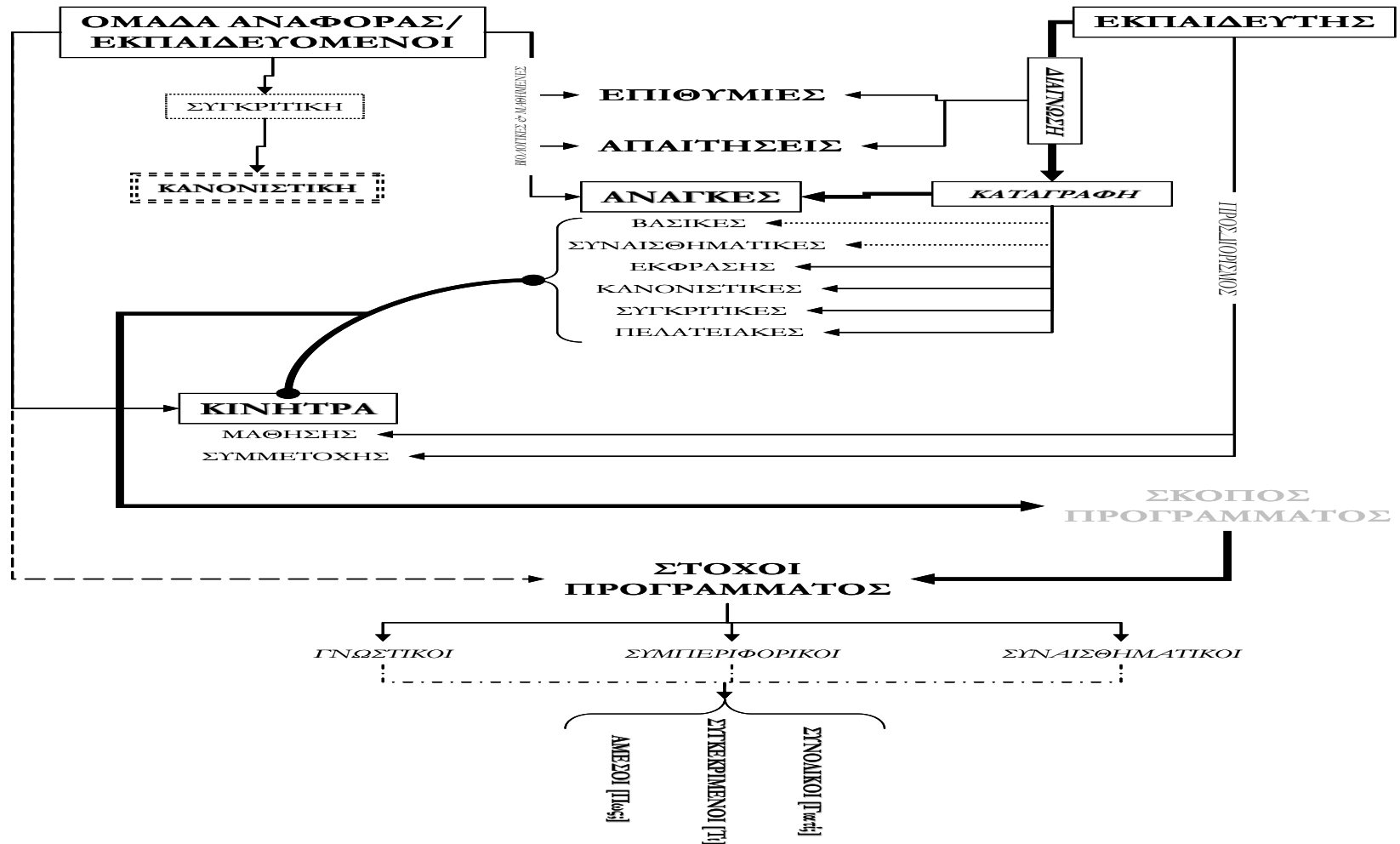
Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (4/27)

Σε όλες πάντως τις περιπτώσεις **ο ρόλος του εκπαιδευτή είναι απαιτητικός**. Δεν είναι κάθε ανάγκη και μαθησιακή ανάγκη ούτε κάθε ανάγκη των συμμετεχόντων σε ένα πρόγραμμα είναι στόχος του ίδιου του προγράμματος. Είναι σημαντικό να μπορεί να διαχωρίσει ο εκπαιδευτής –πολλοί είναι οι εκπαιδευτές που δεν λαμβάνουν υπόψη τους τις ανάγκες λόγω της δυσκολίας αυτής- το τι είναι ανάγκη και το τι δεν είναι ανάγκη στο πλαίσιο ενός προγράμματος αλλά να κάνει και τους συμμετέχοντες να το κατανοήσουν. Έτσι από την διάγνωση των αναγκών των συμμετεχόντων σε ένα πρόγραμμα μέχρι την καταγραφή των αναγκών στις οποίες θα ανταποκριθεί το πρόγραμμα, υπάρχει πολύ μεγάλη απόσταση.

Προέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενήλικους (5/27)

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (6/27)

Πρέπει να υπάρχει σαφής διαχωρισμός των αναγκών. Υπάρχουν διάφοροι τύποι αναγκών. Υπάρχουν βιολογικές και ψυχολογικές προσεγγίσεις στο ποιες είναι οι ανάγκες (π.χ. Maslow, 1943&1970). Υπάρχουν όμως και εκπαιδευτικές προσεγγίσεις πάνω στο τι ένια η ανάγκη (π.χ. Monette, 1979). Χαρακτηριστική είναι η κατηγοροποίηση του Monette, η οποία στηρίζεται σε προσεγγίσεις άλλων θεωρητικών όπως οι Knowles, Dewey, Lindeman, Tyler, κ.α. Ο Monette κάνει τον παρακάτω διαχωρισμό μεταξύ των αναγκών:

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (7/27)

- Βασικές ανθρώπινες ανάγκες
- Συναισθηματικές ανάγκες και ανάγκη έκφρασης
- Κανονιστικές ανάγκες
- Συγκριτικές ανάγκες

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (8/27)

Οι Sheridan & Shannon(1979), στηριζόμενοι στην εργασία του Bradshaw(1974) κατέληξαν σε μία παρόμοια κατηγοροποίηση των αναγκών.

Συγκεκριμένα:

- Κανονιστικές ανάγκες (normative needs): Είναι αυτό που ο ειδικός ή ο επαγγελματίας αναγνωρίζει ως ανάγκη σε κάποια συγκεκριμένη περίπτωση.
- Συναισθηματικές ανάγκες (felt needs): Εδώ η ανάγκη ισοδυναμεί με την επιθυμία.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (9/27)

- **Ανάγκη έκφρασης (expressed needs):** Πρόκειται για συναισθηματική ανάγκη η οποία παίρνει τη μορφή δράσης.
- **Συγκριτικές ανάγκες (comparative needs):** Η προσμέτρηση μιας ανάγκης η οποία γίνεται μέσω της μελέτης των χαρακτηριστικών συγκεκριμένων ομάδων οι οποίες λαμβάνουν υπηρεσίες.
- **Πελατειακές ανάγκες (client needs):** Είναι αυτό που ο πελάτης ή ο χρήστης των υπηρεσιών ερμηνεύει ως αναγκαίο να γίνει από τη μεριά του επαγγελματία.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (10/27)

Σε σχέση με την προηγούμενη κατηγοροποίηση, ο Monette (1979) καταλήγει στα παρακάτω 8 συμπεράσματα:

- Υπάρχει γενική ομοφωνία στη βιβλιογραφία πως οι συναισθηματικές ανάγκες ή επιθυμίες εν γένει είναι ανεπαρκείς για τον προσδιορισμό των εκπαιδευτικών στόχων.
- Οι εντεταλμένες ανάγκες (όσες δηλαδή γίνονται κατά παραγγελία) είναι επίσης ανεπαρκείς.
- Οι διάφοροι τύποι αναγκών δεν είναι έννοιες χωρίς αξία ή περιεχόμενο και γι' αυτό επιδέχονται κριτικής. Ο εκπαιδευτής μπορεί να ασκήσει κριτική στις ανάγκες αυτές ως προς την αξία τους.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (11/27)

- Παρότι η ανάγκη για τη χρήση συγκεκριμένης γλώσσας (ως μέσο) χρησιμοποιείται πρακτικά τόσο ως σλόγκαν όσο και ως μέσο επικοινωνίας για την ανάπτυξη ενός προγράμματος είναι απαραίτητος ο διαχωρισμός της χρήσης της για τις δύο περιπτώσεις.
- Η ανάγκη μπορεί να ερμηνευθεί από τη μεριά του εκπαιδευτή λόγω του έντονου συσχετισμού της με την επιθυμία, ως θέληση, ως ένα είδος εσωτερικής επιθυμίας. Έτσι ο όρος ανάγκη μετατρέπεται αυτόματα σε κίνητρο.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (12/27)

- Ο όρος ανάγκη (εκτός ίσως σε περιπτώσεις που χρησιμοποιείται ως σλόγκαν), υποδηλώνει πάντοτε περισσότερο ή λιγότερο άμεσα, κάποιο μέτρο ή βαθμό συσχέτισης ή κάποια κοινωνική κανονικότητα βάσει της οποίας προσμετράται η ανάγκη.
- Η συζήτηση γύρω από τις ανάγκες περιστρέφεται γύρω από τεχνολογικά και επιστημονικά ερωτήματα. Σπάνια ή σχεδόν καθόλου σχετίζεται με φιλοσοφικά ερωτήματα με αναφορές στην οντολογία, την επιστημολογία, κλπ.
- Οι ανάγκες θα πρέπει να ειδωθούν σε σχέση με τη φιλοσοφία του οργανισμού που χρηματοδοτεί ένα πρόγραμμα και ο οποίος ουσιαστικά θέτει τους στόχους.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (13/27)

- Η διάγνωση των αναγκών των συμμετεχόντων πρέπει να γίνεται σε σχέση με μία κατάσταση στην οποία παρουσιάζεται κάποιο πρόβλημα ή ανεπάρκεια.
- Η διάγνωση των αναγκών γίνεται με βάση κάποια προϋπάρχουσα νόρμα ή κάποιο κανονιστικό πλαίσιο (standard) το οποίο θα έχει δημιουργηθεί γι' αυτό το σκοπό.
- Θα πρέπει να έχει προηγηθεί η δυνατότητα ύπαρξης κάποιας λύσης στο πρόβλημα ή στην ανεπάρκεια.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (14/27)

- Αυτή ακριβώς η λύση θα πρέπει να αποτελεί και την ανάγκη του προγράμματος
- Από τη στιγμή που κάποια ανεπάρκεια εκδηλωθεί/διαγνωσθεί κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας αυτή από μόνη της συνιστά και εκπαιδευτική ανάγκη.

Μιας και ο όρος ανάγκη είναι πολυδιάστατος, για εκπαιδευτές όπως οι Kempfer και Knowles οι σημαντικότερες και πιο αξιόπιστες πηγές αναζήτησης στοιχείων που βοηθούν στη διάγνωση και καταγραφή αναγκών σε σχέση με ένα πρόγραμμα είναι οι παρακάτω:

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (15/27)

- Τοπική αυτοδιοίκηση
- Συμβουλευτικές επιτροπές
- Επαγγελματίες ειδικοί
- Ερωτηματολόγια
- Θεωρητικές προσεγγίσεις υποστηριζόμενες από δημογραφικά και άλλα στοιχεία
- Γνώση του κοινωνικού γίνεσθαι
- Χρηματοδότες

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (16/27)

Πρακτικά ο εκπαιδευτής βρίσκεται σε μία ή σε περισσότερες από τις παρακάτω θέσεις:

- Αποδέχεται τις συναισθηματικές ή εκφραστικές ανάγκες των συμμετεχόντων για να σχεδιάσει το πρόγραμμα.
- Αποδέχεται τις συναισθηματικές ή εκφραστικές ανάγκες των συμμετεχόντων για να σχεδιάσει τη μαθησιακή εμπειρία, αλλά βάζοντας προτεραιότητες σε σχέση με το ποια ανάγκη θα ικανοποιηθεί πρώτη αφού πρώτα κάνει κάποια επιλογή μεταξύ των αναγκών.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (17/27)

- Απορρίπτει τις συναισθηματικές ή εκφραστικές ανάγκες των συμμετεχόντων με βάση ένα διαφορετικό σύστημα αξιών το οποίο ο ίδιος χρησιμοποιεί για να οργανώσει το πρόγραμμα έτσι όπως επιθυμεί εκείνος.
- Ξεκινά από το ίδιο σημείο εκκίνησης όπως και ο Freire, δηλαδή ξεκινά από τις συναισθηματικές ή εκφραστικές ανάγκες των συμμετεχόντων τις οποίες τοποθετεί μέσα σε ένα καλά οργανωμένο φιλοσοφικό πλαίσιο.
- Κάνει ένα συνδυασμό όλων των προηγούμενων ή δεν κάνει κανέναν απολύτως συνδυασμό και κατασκευάζει μία τελείως νέα διαδικασία διάγνωσης και καταγραφής.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (18/27)

Ο ρόλος του εκπαιδευτή είναι αποφασιστικός σε ό,τι αφορά το σχεδιασμό ενός προγράμματος και για το λόγο αυτό ο εκπαιδευτής πριν εμπλακεί στο σχεδιασμό ενός προγράμματος θα πρέπει να κατανοήσει τόσο τις ανάγκες των συμμετεχόντων όσο και τη φιλοσοφία σχεδιασμού του προγράμματος στο οποίο θα συμμετέχει. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο ποτέ για το σχεδιασμό ενός προγράμματος Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης δεν είναι υπεύθυνος ένας μόνο εκπαιδευτής και για το λόγο αυτό απαραίτητος είναι και ο συντονισμός τους.

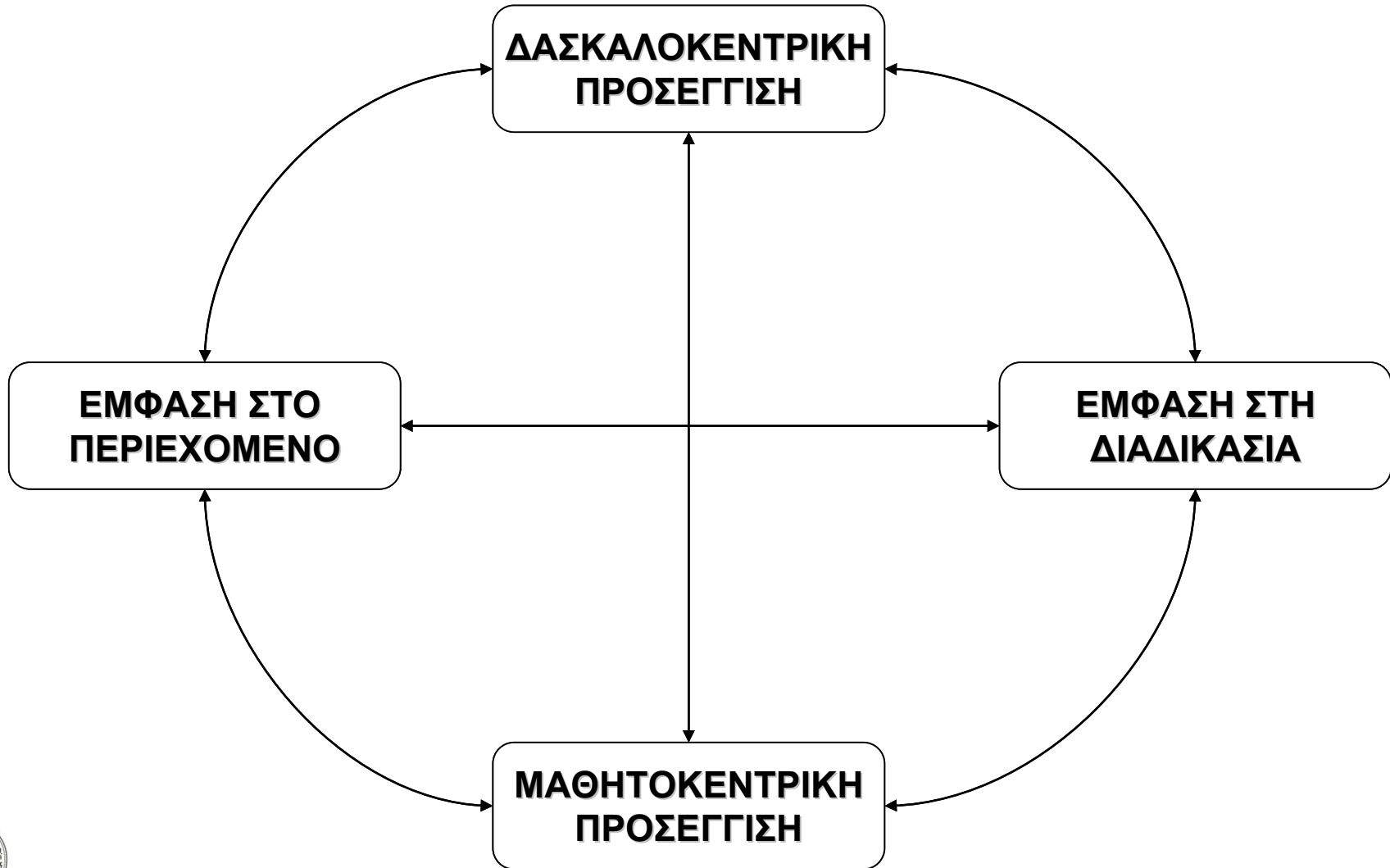
Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (19/27)

ΜΕΡΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ

Πρέπει συγκεκριμένα να εξετάσουμε κατά πόσο το περιεχόμενο, οι μέθοδοι και ο τρόπος παροχής των δραστηριοτήτων κατάρτισης για ενήλικες ανταποκρίνονται στις ανάγκες και στους τρόπους μάθησης μιας συγκεκριμένης ομάδας πληθυσμού, όπως επίσης κατά πόσο το θεσμικό πλαίσιο είναι κατάλληλο. Η σημασία των ζητημάτων αυτών ποικίλλει ανάλογα με την πληθυσμιακή ομάδα που εξετάζεται. Προς ποια κατεύθυνση η ποιότητα, οι εκπαιδευτικές μέθοδοι και η ποικιλία των ευκαιριών για μάθηση επηρεάζουν τη συμμετοχή των ενηλίκων εκείνων που θεωρούνται ότι έχουν τις περισσότερες ανάγκες; Ποια συμπεράσματα προκύπτουν από την εφαρμογή διαφόρων μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης και των διαφόρων συστημάτων κατάρτισης που έχουν εφαρμοστεί στην αγορά εργασίας και απευθύνονται σε ορισμένες ομάδες ενηλίκων, όπως, π.χ. τους χρόνια ανέργους; Πώς θα μπορούσαμε να ενισχύσουμε το ρόλο του χώρου εργασίας ως βασικού πλαισίου κατάρτισης για όσους δεν κατέχουν αρκετά προσόντα;

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (20/27)

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (21/27)

Τόσο η τοποθέτηση των στόχων ενός προγράμματος όσο και η αποτίμηση της μάθησης που έχει επιτευχθεί από μέρους των συμμετεχόντων σε σχέση με τους στόχους αυτούς είναι μία διαρκής και απαιτητική διαδικασία η οποία ωστόσο θεωρείται απαραίτητη προκειμένου να διορθωθούν πιθανές αδυναμίες ή να βελτιωθεί το πρόγραμμα εν γένει κατά τη διάρκεια της διεκπεραίωσής του.

Η συμμετοχή των εκπαιδευομένων στην παραπάνω διαδικασία είναι πάνω από σημαντική –αν όχι καταλυτική– μιας και ο συνδυασμός επιμέρους στοιχείων που θα διευκολύνουν την επιτυχημένη ολοκλήρωση ενός προγράμματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό και στην αναγνώριση του ρόλου των εκπαιδευομένων.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (22/27)

Ένα πρόγραμμα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης έχει συνήθως τα παρακάτω **δομικά στοιχεία**:

- **Φορέα ή πηγή χρηματοδότησης** που συνήθως εξασφαλίζει και τις υλικοτεχνικές υποδομές για τη διεκπεραίωση του προγράμματος.
- **Ομάδα αναφοράς**, που συνήθως βέβαια ταυτίζεται με την ομάδα των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα και της οποίας τις ανάγκες θα πρέπει να καλύψει το πρόγραμμα.
- **Διάγνωση και καταγραφή αναγκών**, που ίσως είναι και το σημαντικότερο συστατικό στοιχείο. Πρόκειται για μία διαδικασία απαιτητική μεν απαραίτητη δε για την επιτυχία ενός προγράμματος, η οποία γίνεται όχι μόνο πριν την έναρξή του, αλλά καθ' όλη τη διάρκειά του.

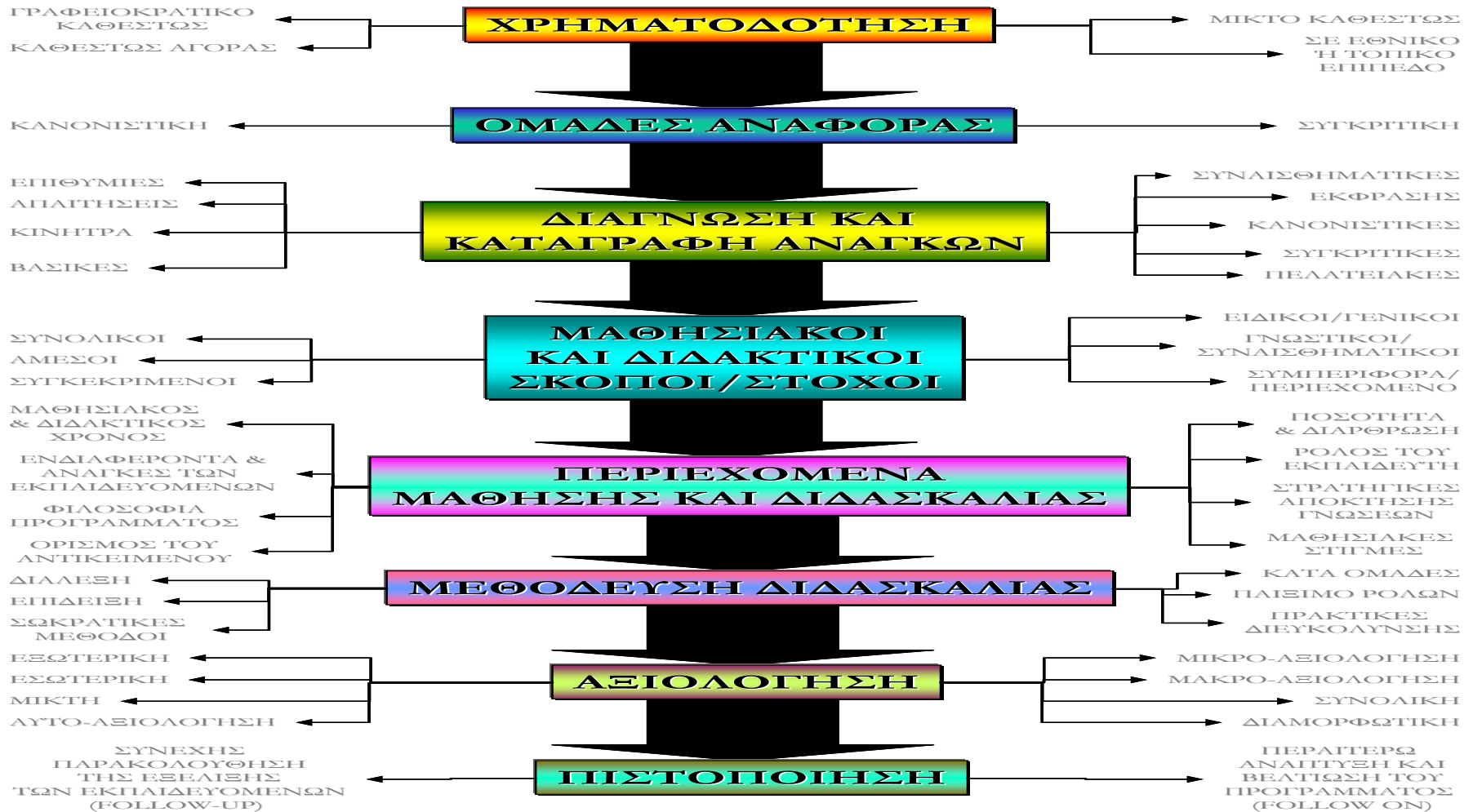

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (23/27)

- **Μαθησιακοί και διδακτικοί σκοποί και στόχοι** που απορρέουν από τη διάγνωση και καταγραφή των αναγκών των εκπαιδευομένων.
- **Περιεχόμενα μάθησης και διδασκαλίας** που θα πρέπει να ανταποκρίνονται στους στόχους του προγράμματος.
- **Μεθόδευση της διδασκαλίας** που θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις και ανάγκες των εκπαιδευομένων και θα προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή τους.
- **Τρόπους αξιολόγησης** όχι μόνο του προγράμματος συνολικά αλλά και των επιμέρους διαδικασιών και δραστηριοτήτων, του εκπαιδευτή και φυσικά των εκπαιδευομένων.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (24/27)

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (25/27)

Αυτό που έχει διαπιστωθεί είναι ότι η
αξιολόγηση είναι απαραίτητη για την
αποτελεσματικότητα της μάθησης, για
τους εξής λόγους:

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (26/27)

- Για τη επίτευξη της αποτελεσματικότητας σε επίπεδο πρακτικής των εκπαιδευτών, των εκπαιδευομένων και τη διαπίστωση της βελτίωσης της απόδοσης των ομάδων αυτών.
- Για το σχεδιασμό καινούργιων στρατηγικών και τον καθορισμό της διδακτικής-μαθησιακής δραστηριότητας, πόσο πετυχημένη αποδεικνύεται και αν πρέπει να διορθωθεί και πως.
- Για την επίτευξη της μάθησης καθαυτής. Για να εκτιμηθεί η πρόοδος και πόσο μπορεί να εδραιωθεί.

Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους (27/27)

Η αξιολόγηση ως διαδικασία κρίνεται εξαιρετικά **πολύπλοκη και χρονοβόρα**. Για το λόγο αυτό προτείνεται ο σχεδιασμός πριν από την αξιολόγηση με στόχο τον εντοπισμό των συγκεκριμένων τομέων που πρέπει να αξιολογηθούν και το σχεδιασμό της στρατηγικής που θα ακολουθηθεί. Πιο συγκεκριμένα, η μέθοδος της αξιολόγησης θα διαφέρει αν αφορά γνώσεις ή συμπεριφορές. Το αντικείμενο του προγράμματος είναι αυτό που καθορίζει και τη μέθοδο αξιολόγησης. Το κόστος και η ανάγκη προσδιορισμού του αντικειμένου αξιολόγησης μπορεί να επηρεάσουν το αποτέλεσμα της αξιολόγησης.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γιώργος Κ. Ζαρίφης.
«Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση, Δια βίου Μάθηση: Θεωρία και Πράξη. Ενότητα 10.
Προσέγγιση, διάγνωση και καταγραφή μαθησιακών αναγκών και ζητήματα
διευκόλυνσης της μάθησης στους ενηλίκους». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS175/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Γεωργία Μπουρουτζή
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

